

Vlad Pașca-Oprișiu, *“Cincinalu-n patru ani și jumătate” (1971–1975). Nicolae Ceaușescu și economia României socialiste, de la tentații tehnocratice la primatul politicului*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2020, 263 p.

Într-o istoriografie postsocialistă dominată mai curând de abordări și demersuri circumscrise modelului “statului totalitar”, ale cărui teme predilecte de interes au fost subiecte precum teroarea și represiunea instrumentate de către partidul comunist, dizidența și rezistența populației, propaganda politică, colectivizarea forțată a agriculturii și sistematizarea urbană etc., i-a revenit unui tânăr istoric sarcina de a cerceta un domeniu de maximă importanță pentru înțelegerea dinamicilor macro-economice și, implicit, a funcționării economiei, politicii și societății românești în primul deceniu al regimului Nicolae Ceaușescu. Apelând la o gamă variată de surse, între care cele arhivistice nediditate ocupă un loc central, angajând o serie de metode aferente atât istoriei cât mai ales științelor sociale și utilizând un aparat conceptual complex și adecvat scopului urmărit, cercetarea istoricului Vlad Pașca-Oprișiu reușește să propună o cuprinzătoare imagine de ansamblu a istoriei politicilor economice elaborate și implementate pe parcursul anilor 1965–1975, respectiv a consecințelor lor manifestate în plan social și politic, în condițiile în care, încet dar sigur, în perioada 1967–1974, sistemul economic centralizat și planificat a intrat complet sub dominația PCR, Nicolae Ceaușescu reușind să asigure “prezența ubicuă și exclusivă a conducerii de partid în procesele de guvernare și de legiferare” (p. 69).

Lucrarea, fără a fi una propriu-zis de istorie economică, oferă un tablou detaliat al politicilor economice și sociale ceaușiste, pe baza analizei raporturilor instituționale, a evoluțiilor legislative, a comunicării inter și intra-elitare, respectiv a întăririi progresive a controlului exercitat de către instituțiile de partid în sfera economică. Ea este structurată pe trei capitole, care corespund celor trei piloni esențiali pentru înțelegerea problematicii abordate: decidenții, sistemul economic de comandă, respectiv obiectivele și realizările primului plan cincinal elaborat cu directa implicare a lui Ceaușescu.

În contextul aparentului vid de putere generat de moartea bruscă a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în martie 1965 și a potențialului risc de tensiuni la nivelul conducerii partidului (date fiind rivalitățile latente dintre “baronii” săi), tânărul succesor la conducerea PCR a desfășurat o acțiune politică menită să reconfigureze întreaga birocratie, adică toate instituțiile cu atribuții în domeniul economiei, atât cele de partid (secțiile economice ale Comitetului Central al PCR) cât și cele de stat (ministerele de resort, respectiv Comitetul de Stat al Planificării), atât din punct de vedere legislativ – periodic operând schimbări

substanțiale în sfera atribuțiilor lor – cât mai ales în materie de “cadre”, adică de personalul însărcinat să le gestioneze funcționarea: pe parcursul a doar câțiva ani de zile, reprezentatii vechii elite economice dejiste au fost fie îndepărtați, fie trași pe linie moartă, fiind înlocuiți cu aparatcici cu o pregătire profesională precară, dar care îi datorau în exclusivitate ascensiunea politică lui Nicolae Ceaușescu.

Într-adevăr, la data pensionării premierului Ion Gheorghe Maurer în martie 1974, restaurația stalinistă în plan economic era deja un fapt împlinit. După prezentarea pe larg a mereu-schimbătorului cadru legislativ și a mecanismelor decizionale în care au fost implicați actorii instituționali, respectiv a etapelor “confiscării” de tip leninist-stalinist a statului de către birocrația partidului, autorul realizează, în cuprinsul capitolului II, o amplă descriere a arhitecturii rigide a sistemului economic socialist de comandă și a funcționării economiei planificate românești la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70, într-o perspectivă comparativă. În pofida destinderii internaționale, a aparentei stabilități macroeconomice și a relativei apropieri și cooperări economice cu blocul capitalist (din decembrie 1972 România a înregistrat performanța unică de a fi atât membră CAER cât și FMI), factorii decizionali de la București au respins constant orice tendință de reformă sistemică capabilă să afecteze fondul problemelor, preferând să se axeze pe adoptarea din mers a unor măsuri mărunte de ajustare economică formală și de relativă raționalizare a sistemului birocratic. Consecințele nu au întârziat să apară. Un astfel de sistem economic, în ciuda faptului că pe parcursul anilor '60 a putut asigura ritmuri anuale de creștere a venitului național și a producției industriale mai ridicate decât ale altor state socialiste, totuși, în termeni absoluți, România a continuat, inclusiv în timpul și după implementarea planului cincinal 1971–1975, să se situeze pe penultimul loc în clasamentul dezvoltării macro-economice al statelor socialiste europene, societatea românească asemănându-se mai degrabă cu societățile altor țări în curs de dezvoltare, precum Egipt, Liban, Mexic, Algeria sau Iran. Cu toate că Nicolae Ceaușescu s-a implicat personal în elaborarea și implementarea planului cincinal (analizat în cuprinsul capitolului III), decalajul semnificativ al României în raport cu celelalte state ale blocului socialist nu a fost recuperat niciodată.

Felician Velimirovici